

Рацин В. І.
*студент юридичного факультету
Західноукраїнського національного
університету
Науковий керівник: д.ю.н., професор кафедри
міжнародного права та міграційної
політики ЗУНУ
Дракохруст Т. В.*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ ЗА ЄВРОПЕЙСЬКОЮ СОЦІАЛЬНОЮ ХАРТІЄЮ

Протягом періоду незалежності України вітчизняному законодавцю так і не вдалось врегулювати соціальну сферу таким чином, щоб вона відповідала європейським зразкам: все ще не ратифіковані всі європейські нормативно-правові акти соціального законодавства, на науковому рівні регулярно аналізуються проблеми сучасного стану законодавства України про соціальне забезпечення. В таких умовах необхідність дослідження європейських соціальних стандартів пов'язана із тим, що ефективність реалізації євроінтеграційного курсу безпосередньо залежить від стану національного законодавства та його відповідності європейським стандартам. Враховуючи те, що вітчизняне соціальне законодавство сьогодні є не до кінця адаптованим до європейських стандартів, питання дослідження європейських актів соціального законодавства залишається актуальним для дослідження.

Європейська соціальна хартія, яка отримала назву «Соціальної конституції Європи», є одним з двох основних договорів системи захисту прав людини в рамках Ради Європи, поряд з Європейською конвенцією з прав людини.

Європейська соціальна хартія – міжнародний договір, що захищає соціальні та економічні права громадян держав, що приєдналися до Хартії. Встановлює механізм міжнародного захисту економічних та соціальних прав людини для держав-членів Ради Європи. Доповнює у рамках Ради Європи Європейську конвенцію про захист прав і основоположних свобод людини 1950 року, яка передбачає захист громадянських та політичних прав [1, с. 78-81].

Відповідно до вимог Хартії, Україна зобов'язана щорічно направляти національні доповіді про виконання вимог за статтями однієї з чотирьох тематичних груп, в яких має звітуватись, як саме виконуються взяті нею зобов'язання. Держава зобов'язана звітувати не лише про правову відповідність національного законодавства положенням Хартії, а й про практичну її реалізацію, надаючи статистичні відомості по відповідним питанням [4, с. 90-95].

Для досягнення проголошеної в хартії мети зміцнення європейської єдності в соціальній сфері шляхом прийняття загального для всіх Договірних Сторін системи основних зобов'язань передбачається, що Договірні Сторони повинні прийняти у повному обсязі зобов'язання щодо принаймні шести з дев'яти конкретно зазначених в хартії статей. Таким чином, державам надається можливість в подальшому розширювати коло своїх зобов'язань. Слід зазначити, що в період підготовки до ратифікації хартії українське законодавство в соціально-трудої сфері розвивалося в напрямку відповідності нормам і положенням Хартії.

Реалізований ряд пріоритетних національних проєктів, спрямованих на підвищення якості життя громадян України, в тому числі в галузі охорони здоров'я, освіти, придбання житла, дозволяє Україні наблизитися до стандартів, проголошених в хартії і це дає можливість виконання зобов'язань, прийнятих при її ратифікації [8, с. 77-81].

Так, Європейська соціальна хартія (переглянута) (ETS № 163) від 03.05.1996 року є одним із найважливіших нормативно-правових актів європейського соціального законодавства. Саме тому ратифікація Україною Європейської соціальної хартії (переглянутої) 14 вересня 2006 року є одним із найважливіших кроків нашої держави на шляху до адаптації соціального законодавства України до *acquis communautaire* [3, с. 38-41].

Як зазначають Боднарук М. І., Орловський О. Я., Бурка А. В., однією із особливостей Хартії є те, що у змісті цього нормативно-правового акту права, назви яких винесені у назву статті, поділяються на більш конкретні права, що закріплені в окремих пунктах зазначених статей. У такий спосіб і шляхом такої конкретизації перелік прав значно розширено. При цьому під час ратифікації держава сама визначає, які саме пункти конкретної статті вона обирає для ратифікації [2, с. 65-68].

Так, у змісті Європейської соціальної хартії (переглянутої) (ETS № 163) від 03.05.1996 року закріплено низку основоположних соціальних прав людини та гарантій їх здійснення. Прикладами таких прав є: визначене у статті 11 право на охорону здоров'я; передбачене статтею 12 право на соціальне забезпечення, яке включає комплекс зобов'язань сторін Хартії (стаття не ратифікована Україною); встановлене статтею 13 право на соціальну та медичну допомогу (не ратифікована Україною); регламентоване у статті 14 право на користування послугами соціальних служб; встановлене у статті 15 право осіб з інвалідністю на самостійність, соціальну інтеграцію та участь у житті суспільства; визначене у статті 16 право сім'ї на соціальний, правовий та економічний захист; регламентоване статтею 17 право дітей та підлітків на соціальний, правовий та економічний захист; встановлене у статті 23 право осіб

похилого віку на соціальний захист; передбачене статтею 30 право на захист від бідності та соціального відчуження та інші соціальні права. При цьому, як зазначається на науковому рівні, аналіз відповідності національного законодавства ратифікованим статтям Європейської соціальної Хартії (переглянутої) свідчить про те, що норми соціального законодавства України не є адаптованими до європейських соціальних стандартів, передбачених Хартією. Наприклад, у частині 1 та 2 статті 31, які були ратифіковані нашою державою, визначено, що Україна взяла на себе обов'язок сприяння доступу до житла належного рівня та запобігання бездомності і її скорочення з метою її поступової ліквідації. Проте, по суті, у національному законодавстві відсутні гарантії реалізації цього обов'язку. Тому можна зробити висновок про те, що реалізація стандартів, визначених Хартією, є недостатньо ефективною [5, с. 302-307].

З іншого боку, є і протилежні приклади. Так, стаття 30 Хартії визначає право на захист від бідності та соціального відчуження. Не зважаючи на те, що Україна є державою із стабільно високим рівнем бідності, держава здійснює діяльність, спрямовану на подолання цього негативного явища [6, с. 158-160].

Наприклад, в Україні прийнято Стратегію подолання бідності, і при цьому щороку Кабінетом Міністрів України затверджується план заходів, спрямованих на реалізацію цієї Стратегії. А тому зробимо висновок, що норми національного соціального законодавства були частково приведені у відповідність до європейських соціальних стандартів, визначених у Європейській соціальній хартії (переглянутій), але водночас деякі зобов'язання не виконані Україною донині [7, с. 107-109].

Отже, Європейська соціальна хартія (переглянута) (ETS № 163) від 03.05.1996 року у своєму змісті визначає систему основоположних соціальних прав та контекстних напрямів щодо їх реалізації, які мають бути запроваджені державами, які до неї приєднались. Україна взяла на себе обов'язок імплементувати окремі положення, які наша держава визначила у спеціальному порядку, у національне соціальне законодавство.

Положення хартії, зобов'язання за якими прийняла Україна, не містять правил інших, ніж передбачені законодавством України. Ухвалення цих положень можливо без внесення змін до чинного законодавства, а їх реалізація не спричинить за собою додаткових витрат з державного бюджету.

Ратифікація Хартії забезпечила громадянам додаткові гарантії захисту соціальних і економічних прав, а також послужить орієнтиром для подальшого проведення реформ у соціальній сфері.

Список використаних джерел

1. Андрієнко І. С. Європейська соціальна хартія як джерело європейських міжнародних соціальних стандартів у сфері подолання бідності. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2014. № 1. С. 78-81
2. Боднарук М.І., Орловський О.Я., Бурка А.В. Право соціального захисту: навч.-метод. посібник. / М.І. Боднарук, О.Я. Орловський, А.В. Бурка. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. 184с.
3. Лінник Н. В. Європейська Соціальна Хартія на захисті прав дітей. *Часопис Київського університету права*. 2016. № 3. С. 38-41
4. Мельник О. Європейська соціальна хартія у системі джерел права соціального забезпечення: теоретико-правовий аспект. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 5. С. 90-95
5. Павлів-Самоїл Н. П. Аналіз відповідності національного законодавства ратифікованим статтям Європейської соціальної Хартії (переглянутої). *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія: Юридичні науки*. 2016. № 845. С. 302-307
6. Сташків Б.І. Право соціального забезпечення. Загальна частина: навчальний посібник / Б. І. Сташків. Чернігів: ПАТ "ПВК "Десна", 2016. 692 с.
7. Смуш-Кулеша М. Судовий захист соціальних та економічних прав, гарантованих Європейською соціальною хартією, у Польщі. *Слово Національної школи суддів України*. 2020. № 2. С. 107-109
8. Федорова А. Л. Зобов'язання України за Європейською соціальною хартією (переглянутою): юридичні наслідки в разі невиконання. *Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки*. 2015. Т. 168. С. 77-81